

Теодосий Спасов: „Музиката е спасение. Защото ни дарява с надежда!“

Любимецът на три поколения меломани Теодосий Спасов е един от най-популярните български музиканти по света. Прочутият кавалджия е носител на „Грами“, заедно с „Мистерията на българските гласове“. Космическата му музика омайва душата както звуците на Орфеевата лира. За магията на изкуството, за чалгата и простащината, която няма почивен ден, седнахме да поговорим като стари приятели.

Здравей, Теодосий! Годишите очевидно не могат да ти отнемат усмивката, макар че част от живота ти минава в България. Вярваш ли, че все някога ще се излекуваме от хроничния балкански синдром?

Наближавам възрастта на мъдростта и може би това ме кара по-често да се замислям над абсурдите български. Пък и нали толкова често пътувам из целия свят и мога да правя сравнения. И продължавам да се изненадвам от добрите и лошите черти на моя народ. Манталитетът му сякаш не е мръднал от времето на Иван Хаджийски. Вари го, печи го – българин. Преди време бях в Индия. Присъствах на много концерти, на импровизирани улични изяви и танцови спектакли, придружени с музика. Веднъж, подир един такъв спектакъл, в който се докоснах до вълшебството на индийския танц, се прибрах в хотелската стая, пуснах си телевизора и гледах наградите на MTV от Индия. Потомците на древната индийска музикална култура, облечени като холивудски звезди, с едни китарки и гел по косите, се кълчеха смешно и жалко, пеейки блудкави песнички и получаваха награди за това. А онези неизвестни, безименни музиканти от улицата, на които хората им се кланят като посредници на Бога, не получават награди и никои не ги стимулира. Очевидно живеем в нова епоха, в която масовата култура издига култ към посредствеността, и имитация-

та, към компилацията на субкултури с познат комерсиален ефект, ала изпразнени от национално и каквото и да е културно съдържание.

Ти си носител на „Грами“, признат навсякъде по света музикант. Как според теб би могъл да оцелее родният музикант, без да се комерсиализира?

Тук, в българското културно пространство, сякаш действат други закони, не обичайните европейски и световни правила. Българинът, нали е жив дявол, все гледа да конкурира онзи, Рогатия, в тарикатлъците. Правят някъде частно парти, честват събитие – е, ако може без пари да посвирите. Вдигнал хотел за 30 милиона, но да плати на оркестър не се сеца. Или пък да вземем вашето брато. Чорбаджия някакъв решил списание да издава. Лъскаво, скъпо, пълно с реклами, а на журналистите дава колкото да не умрат от глад. И гледа на тях като на крепостни селяни. Ей затова няма да се оправим тъй скоро, както ни се иска... Как би могъл да оцелее един талантлив музикант в България? Едва ли ще се нахрани с концерти в зала „България“. Трябва и още нещо. И тук започват компромисите – днес в читалището, утре в кръчмата, вдругиден – на сватба. А накрая в чалгаклуб. Е, няма срамен труд, стига да е честен, ала от честен труд кой у нас се е замогнал? И затова честните млади музиканти си вдигат чукалата и – накъдето им видят очите. Знаеш ли, приятелю, Европа е пълна с талантливи млади българи, които свирят по кръчми и клубове, но са горди.

На нас, българите, комай едната гордост ни остана! Но турят ли й 20 % ДДС, и нея ще почнем да укриваме!

Така е, макар че го има и другото. Българинът рядко изпада в национална еуфория и предпочита да отрича, вместо да обича. Лично аз намирам спасение в музиката. Освен забавление, тя носи в себе си и провокация. Дава енергия на хората и ги вдъхновява. Напоследък шоубизнесът в Западна Европа и Америка бълва свръхпродукция

от комерсиална музика, с която не е нужно да мислиш, по-скоро има опасност да затъпееш. Истинското изкуство те кара да разсъждаваш, а това понякога е опасно. Музиката, която витае по клубовете, стимулира разпускане и разтоварване. От клуба този процес се прехвърля в общественото пространство, в медиите, и се превръща в начин за правене на пари за сметка на стойностното автентично изкуство.

Елементарната ценностна система, която чалгата и профанацията на нацията култивират у младия човек, очевидно е много удобна за политиците, за да манипулират тълпата?

В България парата диктува играта и някои хора съвсем безотговорно създават и формират тази консуматорска маса, независимо от факта, че в нея влизат дори собствените им деца. Това е обида за нашата нация, която винаги се е отличавала с богата духовност. Дори в най-тежки и робски времена. Днес в България никой не обръща внимание на този тревожен факт – децата ни се възпитават и постепенно се враждат в едно набъбващо консуматорско общество, чиито потребности стигат до върха на вилицата...

Милчо Левиев те нарече „Най-добрия кавалджия на планетата“. Как се отнасяш към хвалебствията и шумната слава?

Аз не съм привърженик на шумните пиар-кампании, независимо, че живеем в пазарно общество и времето налага своите железни правила. Фалшивата слава я оставям на онези мои колеги, тръгнали към Еверест с кабинков лифт. Усещам по мой си начин – комфортно, и се радвам че имам възможност да се занимавам с това, което вълнува ума и душата ми. Радвам се на близките си, които харесват моите посоки в музиката и изненадите, които създавам за себе си и за тях, и за всички, които се интересуват. Между другото, веднъж ме нарекоха Мистър Коктейл, защото мога да смесвам всичко, и то става много леко. Ако бях в някой бар, сигурно щях да правя най-чуднова-

тите коктейли. Ако се обърна с гняв назад, ще видя скучни години на труд, но тъкмо този къртовски труд ми донесе успехи, с които се гордея. На пръв поглед кавалът е проста работа – овчарска флейта от дърво с осем отвора за пръстите. Той е един от най-древните европейски инструменти с благороден тон и технически възможности. Всъщност кавалът е божествена играчка, която може да се използва както кубчето на Рубик. Стига да му се посветиш изцяло. С душа и сърце.

Може ли компютърът да изяде „хляба“ на кавала? Има ли живот за живата музика, когато компютърните технологии все повече навлизат в изкуството? Свила ли се музикалното пространство за творци като теб, които залагат на импровизацията и изненадата?

Кавалът е изключително човешки инструмент. За него се искат живи пръсти и много импровизация, иска се дъх и душа. Компютърът, слава богу, все още няма душа. Ако трябва да погледнем истината в очите – светът върви към ненужност на всички музиканти. Навлизането на компютърни технологии поставя под въпрос естетиката, нуждата от живата, човешка музика. Възможно е новите поколения да се интересуват и занимават изцяло с компютърна музика, която изисква по-малко усилия за своето усвояване. Истинската музика няма как да излезе изпод металния софтуер на една машина. Оттам може да излезе хаус, техно, но не и истинска музика... С компютър можем да си помагаме, да печатаме ноти, да общуваме. Но самата същност на музиката е толкова дълбока, че в нея могат да се удавят всички компютри по света. И дори днес, на фона на световните

катаклизми и разрушения, на фона на омразата и тази братоубийствена сеч, музиката е спасение за хората. Защото ги дарява с надежда за утре.

Какво предстои да видим и чуем?

Предстоят ми множество концерти у нас и в чужбина. В последните години представям мои колеги в международен мащаб. Имам много голямо желание за това, ентузиазмът надхвърля прагматичните спънки, свързани с график и ангажименти. Това са проекти с музиканти извън България. Искам по някакъв начин хората, които следят развитието ми, да се докоснат до моите преживявания и духовно обогатяване, срещайки и други култури. Това също е и начин за ограмотяване по отношение на толерантността. Когато човек се интегрира и работи с хора от друга националност, култура и интереси, и създава с тях продукт, означава че приема различието, харесва и помага на идеята да се създава нещо качествено за националното обогатяване на културата.

Какво би искал да посъветваш младите хора в България? Онези, които стоят на кръстопътя на Европа и се чудят кой път да хванат?

Добре е да знаят, че светът е пъстър като шарена бабина черга. България е България, Германия е Германия. Всяка държава носи своя код. Българинът отдавна е гражданин на Европа. Но има българи, свикнали дори на другия край на света да създават махали и до края на дните си да се въртят около хладилника и печката и май не им остава време да опознаят света наоколо. Дано не се превърнем в пуерториканците на Европа, в обслужващ персонал на Старата госпожа. Би било жалко за славната ни история, за деликатната ни чувствителност и творчески гений.

Страхуваш ли се понякога, че подобно на писмо в бутилка, захвърлена в океана, посланията ти не стигат където трябва?

В световния океан от музика има два типа слушатели. Едните обичат

да слушат едно и също цял живот, и отиват на концерт, за да се докоснат до това, което им е познато. Другите обичат да пътуват с откриватели – музиканти, които всеки път им предлагат нови открития. Аз харесвам и двете линии. Много е приятно, когато отидеш например в Ню Йорк след 10 години – на същата улица, на същия ъгъл, в същия ресторант, който не е мръднал от високото си ниво на обслужване и кухня. Същото се отнася и когато отидеш да слушаш Би Би Кинг или Ерик Клептън. Те са запазена марка, класика в жанра – създали са някакъв продукт и цял живот хората искат да ги слушат

така. Те много трудно могат да мръднат в друга посока. Докато име като Майлс Дейвис е толкова многопосочен, че изненадваше публиката с всяко свое появяване. Създаваше масова психоза и хората следяха всяка негова стъпка. Той даде отражения на много направления в музиката. Не съм съвсем сигурен, но смея да се надявам, че моите музикални послания не са захвърлени на вятъра в океана. Стигат рано или късно до онзи корабкрушенец, който най-много има нужда от тях. И го даряват с моята надежда за утре!

Ивайло Диманов

ТЕОДОСИЙ СПАСОВ

е роден на 4 март 1961 г. Завършил е Средното музикално училище „Филип Кутев“ в Котел и Академията за музикално и танцово изкуство в Пловдив. Музикантът е изградил своя уникален стил на свирене на кавал, като е съчетал фолклор с джаз, поп и класическа музика. Теодосий е концертирал в Европа, Средния изток, Австралия, Северна и Южна Америка. През 1994 г. прави турнета със софийския женски радиохор, носител е на наградата „Грами“ за албума „Мистерията на българските гласове“. През 1995 г. списание „Нюзуик“ нарежда българина сред най-талантливите музиканти от Източна Европа. В рубриката „Най-доброто от Изтока“ е отбелязано: „Спасов създава нов музикален жанр“. Три години свири в световноизвестното ирландско танцово-музикално шоу „Ривърданс“. Освен концертните си изяви участва в записи за филми, театрални спектакли. Един от най-обичаните музиканти в България, Теодосий Спасов е единственият, отличен два пъти с наградата „Музикант на годината“ – през 1997 и 2003 г. Има издадени над 20 компактдиска, сам и с различни формации. На „Аполония 2001“ Теодосий Спасов получава статуетката на Аполон Токсофорос, покровителя на поезията и музиката, за дългогодишното му ярко присъствие в българския музикален живот и успехите му на световните сцени. През 1994 година името му е включено в Световната енциклопедия по музика, издадена в Лондон.